

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Capitulum VII. Vestra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

² Notandum secundò : Prælatus contra Clericos Concubenarios, aliòsve delinquentes, plerumque non statim excommunicationis censuram minari debet, sed priùs sub suspensionis aut interdicti censura præcipere, eamque actualiter contumacibus inferre; postea verò, si adhuc in crimine perseverent, ad graviores pœnas vel censuras, videlicet excommunicationis & privationis seu depositionis devenire, prout docui *lib. 1. tra. 5. p. 2. c. 1. n. 6.* Dixi autem *plerumque*, quia in atrocibus aut valde perniciosis sceleribus majorem severitatem adhibere decet.

³ Notandum terciò : Si valde multi Clerici eodem delicti genere deliquerunt, tunc aliquibus eorum, qui graviùs peccârunt, ordinaria Ecclesiastica pœna, v. g. excommunicationis aut depositionis, inferri potest, ita ut alij horum exemplo tectantur, qui tamen non omnino impuniti abire debent, sed mitiùs castigari, *juxta c. latores 4. de Clerico excommunicato*, vide, quæ dixi *lib. 2. tra. 3. c. 12. n. 7. v. quin imò.*

CAPITULUM IV.

Sicut.

PARAPHRASIS.

Clerici in sacris Ordinibus constituti, qui concubinas habent, diligenter moneri debent ab Episcopo, ut eas removeant, & iterum non recipiant; sin autem parere contempserint, à beneficijs Ecclesiasticis usque ad satisfactionem congruam sunt suspendendi; denique, si adhuc eas retinere præsumperint, ab iisdem beneficijs in perpetuum removendi. Vide, quæ dicta sunt *in c. ut Clericorum. 13. Tit. præcedente.*

Notandum. Crescente contumaciâ crescere debet etiam pœna. Ita *Gl. finalis hic. & habetur in c. ult. in fine, ut livo non contestat. & L. relegati 4. ff. de pœnis*, ubi dicitur, quòd contumacia cumulat pœnam.

CAPITULUM V.

Super eo.

PARAPHRASIS.

Presbyter ab Archiepiscopo suo, eò quòd concubinam haberet, ab officio suspensus fuit, de hoc scribit Alex. tertius hîc. Si ab ipso appellatum sit, atque ad Sedem Apostolicam venire ipsum contigerit, quòd pertinaciam & audaciam ejus, prout justum fuerit, punire velit; sin verò non accesserit, tunc suspensionis censuram tamdiu ab eo servari mandet Episcopus, donec concubinam dimiserit, & castè atque decenter vixerit: porrò subjungit Papa, si contingat, ut Presbyter ille litteras Apostolicas præsentet, quæ facti seriem non contineant, eas ipsi prodessè non debere.

Notandum. Litteræ de absolutione testantes nihil profunt appellanti, nisi facti species in illis exprimatur.

CAPITULUM VI.

Si autem.

PARAPHRASIS.

Scribit hîc Alex. tertius ad Londonensem Episcopum, si Clerici ejus jurisdictioni subjecti, sive in sacris Ordinibus, sive in minoribus constituti, fornicarias detineant, atque post alteram, vel tertiam monitionem, se non correxerint, ita ut aliam monitionem admittunt non videantur, tum eos Ecclesijs, vel portionibus Ecclesiarum proventibus privet, atque ab officio suspendat.

CAPITULUM VII.

Vestra.

PARAPHRASIS.

Consultus fuit Lucius tertius propter Clericos concubenarios, num eorum missas fidelibus audire liceat, quandoquidem de ea re in antiquioribus Canonibus diversa

verba statuta esse videntur, nam in 6. Nullus s. c. prater. 6. dist. 32. prohibetur, ne quisquam Sacerdotis Concubinarij missam audiat; alibi verò videlicet *causa 15. q. ult. c. ultimo* dicitur, quòd, quantumcumque pollutus sit Sacerdos, divina Sacramenta polluere non possit, quæ cunctarum cogitationum purgatoria sunt, & ideo à quolibet sacerdote mysteria sumenda esse, quia omnia in Christi fide purgantur. Ad hanc dubitationem responderet Papa, aliud esse crimen concubinatûs notorium, & aliud occultum. Notorium definitur, de quo Clericus canonicè condemnatus, aut quod ipsemet non dissimulet. Occultum verò, quod ab Ecclesia toleratur, de priorè casu intelligi debet *cap. nullus, & cap. prater*: quòd videlicet à Sacerdotum, in notorio concubinato jacentium, missis abstinendum sit, ut ea ratione ceteri à peccandi licentia retrahantur. Et ipsi, qui peccaverunt, ad emendationem perduantur. Verùm mysteria seu sacramenta ejusmodi Sacerdotum fornicariorum nequaquam, tanquam immunda sint, aut minoris virtutis, respici debent, quam ob rem indubitatum est, quòd talium concubinariorum missæ, aliæque divina officia licetè audiantur, & sacramenta suscipiantur, quamdiu ipsi ab Ecclesia tolerantur, & crimen operis evidentiam non habet.

SUMMARIUM.

1. Prohibitum quidem fuerat per antiquos Canones missam audire concubinarij Sacerdotis, si de crimine publice constaret, non tamen nihil prodeant talia sacrificia his, pro quibus offerebantur; hæc tamen prohibitio nihil hodie operatur.
2. Duplex est Notorium Facti, & Juris; & quamvis facti notorium, per negationem, dubium non reddatur, negari tamen potest, si de ipso notorio

dubitetur; & hinc etiam circumstantia facti notoria esse debet, ut ne ex illis sumatur argumentum contra facti notorietatem.

3. Triplex autem est notorium facti; facti scilicet permanentis; facti transeuntis; & facti interpolati.
4. Opponitur autem notorio facti occultum, quo modo occultum dicitur delictum, quod à nemine scitur; quod communicatur sub secreto, cum promissione (tacitâ vel expressâ) non manifestandi alteri; quod uni soli tantum revelatum est, neque indicijs ostendi potest.
5. Si tamen tale crimen per se occultum, in futurum sit graviter perniciosum, aut semiplene saltem probari possit, publice quidem notorium illud non est, denunciari tamen potest, & penes Iudicem aut virum prudentem erit, arbitrari ex varijs circumstantijs, utrum futurum tale notorium publice sit.
6. Notorium Juris dicitur, cuius est in iudicio vel spontanea confessio, vel legitima probatio, vel quod per sententiam definitivam decissum fuit, vel juxta probabilem sententiam, quod per interlocutoriam decissum fuit, si in rem judicatam sententia talis transiit.

Notandum primò: Tametsi secundùm antiquos Canones prohibitum fuerit fidelibus, ne concubinarij Sacerdotis, si crimen ejus notorium esset, Missam audirent: tamen ea prohibitio facta non erat propterea, quòd sacrificium, & sacramenta ab indigno ministro administrata sumentibus non profint, id enim falsum est, sicuti docui *lib. 5. tra. 1. c. 5. n. 7. & tra. 5. c. 1. n. 12.* nam alioquin etiam à Sacerdotibus, quos in occulto aliquis scit esse concubinarjos vel peccatores, abstinere deberet: sed illud de vitando concubinario notorio constitutum erat ad disciplinam Ecclesiasticam conservandam, & vitij concubina-

cubinatus detestationem indicandam. At verò hodierno jure propter Concilij Constantiensis Extravagantem, quæ incipit *Ad evitanda*: fideles non tenentur à Sacerdote concubinario abstinere se in divinis, priusquam tanquam vitandus denuntiandus sit, sicuti docui *lib. 5. tract. 5. c. 5. n. 11. S. his addendum.*

2 Notandum secundo: Duplex est notorium, Facti & Juris. Notorium facti est, quod ita populo seu hominum multitudi- ni se exhibet, ut negari aut celari non possit, sicuti videre est apud *Menoch. in arbit. casu. 166. Far. in praxi. con. 1105. n. 3. Clarum in pract. S. finali. q. 2. Syl. v. notorium. q. 1.* quam ob rem licet DD. in *L. 3. C. quibus ad libertatem &c.* regulam tradant, quòd negatione res dubia redditur, excipi tamen debet, quòd factum notorium per negationem dubium non reddatur, quandoquidem adversùs notorium negatio admittenda non est. *arg. c. Super eo 4. de testibus cogendis.* Et docet *Abb. inc. sequente. n. 4. Mascardus n. 5.* idque verisimilium, & ex ipsis terminis notum est, si publicè constet factum esse notorium; sed quia multa notoria videntur, quæ non sunt, ideò reus, qui dicitur v. g. notorius concubinaris, hoc ipsum negare potest, videlicet notorium esse, ac proinde Judex ordinariè loquendo, priusquam contra reum tanquam notorium criminofum procedat, ipso citato, declarare debet crimen notorium esse, & super ea re testium informationes accipere, & audire reum, si negare, aut ostendere velit notorium non esse crimen, sicuti bene declarat *Clarus n. 5. Mascardus n. 10.* Quòd si autem Judici judicialiter cognoscenti constet, vel ab eo juridicè declaratum sit, crimen notorium esse, tunc absque alia probatione, aut processu ad executionem & punitionem procedere potest *juxta cit. c. Super eo & c. sequens.* quandoquidem inquisitio ac probationes circa rem dubiam institui solent, non circa notoriam. *arg. Clement. pastoralis juncta Gl. de sententia & re judicata.*

Præterea considerandum est, ut delictum hominis notorium censetur, factis non esse, quòd de facto secundùm se constet in publico, nisi etiam notoria sint qualitates, & circumstantiæ, ita ut ex ijs nulla excusatio culpæ competere possit, sicuti monet *idem Clarus n. 3. Mascardus n. 12. Tuscus v. notorium. con. 111.* afferentes exemplum de eo, qui hominem in populi conspectu occidit, ita ut factum negari non possit, sed fortasse id egit ob necessariam sui defensionem, aut quia mentis inopserat, & ideo exculationem præterendere potest, ut vel nullo modo, vel minùs deliquerit.

Porro notorium facti triplex est, ut videre licet apud *Abb. hic n. 15. Syl. q. 2.* Unum est facti permanentis, quod continuè se exhibet hominum notitiæ v. g. palatium in foro. Alterum est facti transeuntis, ut vox v. g. præconis. *antib. qui semel. C. quomodo aut quando.* ubi *Gl. V. paucis. & alij* monent, discrimen esse inter edictum in publico foro continuè quibusdam diebus propositum, & præconis vocem, quòd illud tanquam notorium facti permanentis probatione non ita indigeat, sicuti notorium facti transeuntis, cum illud notorium jam non sit, sed fuerit, & ideo de eo testes adduci debeant, prout docet *Mascardus con. 1107. n. 16. & Menochium lib. 1. de presumptionibus. q. 3.* & quòd notorium facti permanentis admittitur etiam contra rem judicatam, & omnem præsumptionem, quæ sit Juris & de Jure, quia probatio seu ostensio per evidentiam facti nunquam exclusiva censetur, secus autem est in notorio facti transeuntis. Tertium est notorium facti interpolati, quomodo aliquis dicitur notorius usurarius, non quia continuè cum usura mutuet, sed quoties ab eo petitur; & ad hoc notorium, quod veluti medio modo se habet, inter notorium facti permanentis, & facti transeuntis, aliqualem probationem requirit, sed non tantam, quanta ad notorium facti transeuntis, tradit *Gl. in d. Cum in Diocesi. 15. v. manifestus. de usuris. Abb. hic. n. 19.* Licet notorium facti

facti præsertim permanentis probari non debeat, cum se omnium notitia exhibeat, ita ut in dubium, aut negationem venire non possit, tamen allegari debet à parte secundum *Gl. receptam in Clement. appellanti. §. v. alias. de appellationibus.* Et videri potest *Fufcus con. 108. Menoch. sit. q. 67. n. 5.* nam Judex ea, quæ in factu, quamvis notorio consistunt, ex officio non supplet, nisi ea ex actis resultent, v. g. si nota sit, ut Judici, contumacia rei absentis, quia eum peremptoriè citaverat, prout explicat *Tufcus cit. loco. n. 2. Mascardus non. 1208. n. 5. & Georgius Eberhardus volum. 2. consil. 39. n. 35.* ait, quod notorium saltem allegari debet, si resultet ex factu hominis. Secus, si ex factu Juris, juxta doctrinam *Innocent. inc. Rainatus. in fine de testamento.*

4 Notorio facti opponitur Occultum. Dicitur autem crimen (de hoc enim loquimur) varijs modis, ac veluti gradibus occultum. Primum, quod à nemine alio scitur; cui æquiparari debet, quod scitur ex sola Sacramentali confessione, quia perinde est, ac si non sciat, in ordine ad revelationem, seu aliorum notitiam. Secundò, quod scitur ab aliquo per modum secreti naturalis, cum promissione expressa aut tacita non revelandi, talis enim promissio obligat, nisi opus sit, ut reveletur ad avertendum communitatis, vel privatæ personæ, vel ipsius revelantis grave, & injustè inferendum damnum, sicuti docui *lib. 3. tract. 3. p. 2. §. 5. n. 2.* cujus occulti seu secreti species quædam est, si aliquis consilij capiendi causâ commissum v. g. crimen amico, aut alteri viro prudenti significavit, cujus tacendi valde gravis & stricta est obligatio, ita ut non nisi ob gravissimum communitatis malum ordinariè loquendo revelare concessum sit, sicuti testatur *Suar. tom. 4. de Religione. lib. 6. de Professione &c. c. 10. n. 29.* quia, nisi ita dicamus, miseris & afflictis hominibus maximum remedium salutis suæ cum magno etiam ipsius reipublicæ detrimento adimi-

tur, si viro prudenti arcana sua consilij capiendi causa sincerè & sine nocendi proposito, tutò credere non possint. Tertio, quod uni soli extrà secreti obligationem cognitum est; & hoc si indicijs ostendi non possit, ita ut denunciatori fides habeatur, plerumque censeri debet simpliciter occultum, ita ut revelare, aut denunciare Superiori non liceat, quandoquidem talis denuntiatio ad nihil aliud ordinata esset, quàm ad denigrandam famam proximi, sicuti ex communi docet *Navar. c. inter verba. causa. 11. q. 3. con. 6. n. 379.* Dixi autem plerumque: excipi enim debet, quod crimen ita occultum, si in futurum perniciosum sit, denunciari quandoquæ possit Præfato, maximè in Religionibus, non ut Judici ad puniendum, sed ut patri ad emendandum, malumque, quatenus poterit, impediendum, dummodo eâ fide dignus censeatur denuntians, ut ipsi, rei notitiam habere se affirmanti, credatur, prout docet *Suar. cit. loco. n. 23. Nav. c. 18. manual. n. 60.* Quarto, quod alicui ita cognitum est, ut probari possit, seu per unum tantum alium testem, sive alijs indicijs, ita, ut sit semiplena probatio. Imò verò accidit, ut cum uno alio teste crimen fiat sufficienter probabile, si agatur non judicialiter ad vindictam, sed canonicè ad emendationem, aut mali evitacionem, nam in tali casu ipsimet denunciator unà cum altero in testem produci potest contra reum crimen negantem, prout docet *Navarrus, cit. con. 6. n. 381. & sumitur ex c. 18. Matth. v. 15. Si peccaverit in te frater tuus &c. adhibe adhuc unum &c. & ita interpretatur Gl. communiter recepta, in c. in omni 4. de testib.* Quinto modo dicitur occultum, quod pluribus, v. g. 3. 4. aut 5. notorum quidem est, ita ut coram Judice probari possit, licet publicè notorium non sit, prout etiam dixi *Lib. 3. tra. 3. p. 2. c. 4. v. 2.* His itaque omnibus opponitur, quod est publicè notorium facti, sive sciatur à majore parte communitatis, aut populi, 10. minimum personas habentis, sive non à

in majore parte, tamen à tot personis communitatis, ut moraliter loquendo impossibile sit celari, aut occultari, quò minus paulatim deveniat ad aliorum plurium notitiam, sicuti explicavi lib. 3. de Inst. tra 3. p. 2. c. 3. n. 8. Et hinc tradit Abb. hic n. 16. quòd Judex, seu vir prudens, ex varijs circumstantijs, & qualitate actus arbitrari debet, num factum g. crimen notorium sit, necne. Hæc de notorio facti. Nunc venio ad notorium juris, seu quod in Judicio notorium est: id verò triplex est, si ve ex triplici capite oritur notorium juris. Primò: ex spontanea confessione facta in Judicio, uti habetur in hoc c. juncta Gl. v. non diffidetur. c. ult. eod. tit. c. cum olim. 24. de verborum significatione. Verumtamen, priusquam sententia lata est, opponi potest contra confessionem ostendendo errorem, metum, vel similem causam, quæ debilitat, aut dubiam confessionem reddit juxta L. error 7. C. de juris & facti ignorantia, & docet Abb. in cit. c. Cum olim n. 3. Gl. in e. ex parte 23. V. si verò dubia. de verborum signific. Abb. ibid. n. 7. Secundò ex probationibus & actis in Judicio, nam quæ in Judicio acta v. g. à notario coram Judice in protocollum relata; item, quæ coram Judice legitime probata sunt, notorium juris inducunt, cit. c. Cum olim & docent ibi DD. communiter, Masc. con. 1106. Sic v. g. instrumentum in Judicio productum, si authenticum sit, notorium inducit, & probationem probatam efficit. L. ult. C. de probationib. Testes quoque legitime examinatos, ac deponentes inducere notorium, significatur in cit. L. ult. Explicandum tamen est, quòd probationes notorium inducant, posteaquam in causa conclusum, seu probationibus, & exceptionibus in utramque partem renunciatum fuit, uti ex communi tradit Abb. in cit. c. 3. Masc. con. 1106. n. 22. Tertiò per sententiam definitivam seu condemnationem notorium induci, constat ex hoc c. & L. ult. cit. Imò etiam per interlocutoriam sententiam, si cum

causæ cognitione lata sit, notorium indici testatur Masc. n. 31. opus tamen est; ut sententia transierit in rem judicatam, nam tunc indubitata, finita; nullaque amplius discussione indigens censetur.

CAPITULUM VIII.

Tua.

PARAPHRASIS.

Exonensis Episcopus quæsierat ex Innocent. III. Si Clerici, qui publice concubinas habere dicuntur, citati, & examinati, cum nullus adsit accusator, negent se concubenarios esse, an credendum sit bonorum virorum, inter quos habitant, testimonijs. Ad id respondet Papa, si crimen eorum ita publicum sit, ut meritis censeri debeat notoriū, tunc nec testem nec accusatorem necessarium esse, propterea quòd nullā tergiversatione celati possit; sin autem publicum sit, non ex facti evidentia, sed ex fama, tunc testimonia illorum non sufficiunt ad condemnationem, cum non testimonijs sed testibus credendum, & ita judicandum sit. Cæterum si de Clericis talis suspicio orta fuerit, ex qua scandalum in populo oriatur, tamen adversus eos nullus accusator compareat, tamen Canonica eis indicenda est purgatio, quam si præstare noluerint, vel in ea præstanda defecerint, tum eos canonicè punire oportet.

SUMMARIUM.

1. Crimen nonnunquam publicum dicitur, si quis de eo est infamatus.
2. De crimine fornicationis, aut adulterij, ex conjecturis evidentibus, notorietas nonnunquam haberi potest.
3. Ita, ut si ante tali evidentia facti permanentis, condemnari possit de crimine tali aliquis, quamvis alia probationes non habeantur.
4. Ex dictis tamen populi v. g. extrajudicialiter